

*Má každé tvrzení
smysl?*

Odpověď je docela zřejmá: nemá! Můžeme správně a podle mluvnických pravidel spojit slova s jasným významem, a přece někdy dospějeme k holému nesmyslu. Sotva můžeme tvrdit, že třeba věta: „Tato voda je trojúhelníkovitá“, má hlavu a patu. Bohužel ne každý nesmysl je tak očividný. Leckteré myšlenky a výroky vyhlížejí na první pohled docela rozumně a jejich významovou prázdnotu či logickou ošidnost odhalí teprve důkladný rozbor.

*Kde je vpravo
a kde vlevo?*

Pohled'te na obr. 1 na str. 9 a odpovězte, na které straně hlavní cesty je rotunda a na které straně stan: na pravé, nebo na levé? Hle, po chvílce přemýšlení zjistíte, že na takovou otázku se nedá jednoznačně odpovědět. Představíme-li si totiž, že stojíme na místě průvodce, bude rotunda vpravo a stan vlevo. Rodinka výletníků bude však opačného názoru a dá za pravdu paní bydlící ve stanu: rotunda je přece vlevo! A stan? Ovšemže vpravo od cesty!

Je to jasné. Mluvíme-li o levé či pravé straně cesty, musíme udat také směr chůze, k němuž se tyto pojmy vztahují, nebo stanoviště, odkud se díváme.

Mluvit o pravém či levém břehu potoka, to smysl má: směr toku je jednoznačně určen pohybem vody. Podobně lze bez zaváhání prohlásit, že auta jezdí vpravo, protože každé auto jede jen jedním z obou možných směrů (tam či zpět), vůči němuž má pojem „vpravo“ jednoznačný význam.

Vidíme ale, že pojmy „vpravo“ a „vlevo“ jsou *relativní*: mají smysl pouze tehdy, je-li určen směr, ke kterému se vztahují.

*Je den či
noc?*

Taková prostá otázka! A přece skrývá háček. Vždyť když je v Praze den, ve Vladivostoku mají noc! Vida, odpověď závisí na tom, kde se ptáme a o kterém místě zeměkoule mluvíme. Den a noc jsou také relativní pojmy.